

Donna Leon

Visat núm. 13

(abril 2012)

per Anna Rosich

Donna Leon, l'escriptora nord-americana de gènere negre, resideix a Venècia, però no vol que les seves obres es tradueixin a l'italià. En la dècada dels noranta va crear la figura del comissari Guido Brunetti, que l'ha acompanyada durant tota la seva carrera com a escriptora de gènere. Els seus llibres s'han traduït a més de vint idiomes.

Donna Leon va néixer a Nova Jersey (EUA) el 28 de setembre de 1942. El 1965 va marxar a estudiar a Itàlia, concretament a Perugia i Siena. Durant els anys posteriors va viatjar per Europa i Àsia. Va treballar en feines ben diverses, des de guia turística a Roma, passant per redactora de textos publicitaris a Londres, fins a professora en diferents escoles nord-americanes d'Europa i d'Àsia, entre d'altres països, va exercir a l'Iran, la Xina i l'Aràbia Saudita. Però després d'uns anys dedicats a la docència universitària, finalment decidí abandonar-la per dedicar-se totalment a les seves dues passions: la literatura i l'òpera.

Resideix a Venècia des de 1981, ciutat que protagonitza les seves novel·les juntament amb el comissari Guido Brunetti. En les seves obres s'hi reflecteix la Venècia real, la Venècia que els visitants no sempre copsen quan passen uns dies a la ciutat per motius purament turístics. També la música té un paper important en les seves novel·les. Precisament la seva primera novel·la, *Mort a La Fenice*, té com a escenari el teatre on ocorre un assassinat durant la representació de l'òpera *La Traviata*. És gràcies a detalls com aquests, que hom pot percebre la seva passió per la música.

A Leon, se la considera una de les escriptores més grans del gènere negre, l'èxit de la qual el confirmen més de vint obres publicades des del 1992 ençà. És una gran amant de les obres de Henry James, Jane Austen, Charles Dickens i William Shakespeare. De manera directa o indirecta, aquests escriptors i les seves obres han influenciat la trajectòria de l'escriptora. Però, tot i el gran èxit de les seves històries, Leon no té intenció de fer-se conèixer a Itàlia (i menys encara a Venècia). Li agrada passar desapercebuda i que al seu barri la continuïn tractant com una veïna més. És per això que no vol que les seves obres es tradueixin a l'italià.

En les seves novel·les, Leon defensa la presència de personatges sensibles, naturals, quotidians. Creu que el seu èxit i el de la novel·la negra en general es deu al fet que el lector descobreix una història que li és totalment aliena, ja que en la vida real no li acostumen a passar fets com els que podem llegir en les seves obres. Els crims, els delictes i els assassinats només passen a les pel·lícules, a les sèries de televisió i als llibres. El gènere negre ofereix tot allò que la vida no ofereix de primera mà, i aquesta és una de les raons del seu èxit. Al mateix temps, aquest tipus d'obres mostren la societat real, les classes i subclasses, els conflictes, els problemes, els misteris. El lector de les històries de Leon s'endinsa perfectament dins el cercle de personatges, s'involucra en la història, i això enganxa el lector que devora els llibres de l'inici fins al final.

La primera novel·la de Donna Leon que es va poder llegir en català fou *Acqua alta*, publicada l'any

2001, en traducció de Marc Rosich. Va ser arran d'aquesta primera traducció que el món editorial català va voler donar una oportunitat a la novel·la negra de Leon, fins a arribar a publicar dinou traduccions de l'anglès al català de les vint-i-tres novel·les de l'autora. Els principals traductors de Donna Leon en català són Marc Rosich, Xevi Soler Muñoz i Esther Roig, les traduccions dels quals (en ocasions fetes conjuntament amb altres traductors) sumen nou d'aquestes dinou traduccions de Leon al català.

Actualment, el català i l'espanyol es troben en la mateixa posició pel que fa als llibres de Donna Leon traduïts. Això és una molt bona notícia per la llengua catalana, ja que una vegada més s'ha pogut comprovar que és una llengua totalment viable i que les editorials no s'han de fer enrere pensant que el català no té sortida. L'èxit de les novel·les de Leon en català han demostrat que la novel·la negra atrau els lectors catalans.

En l'àmbit internacional, les novel·les de Donna Leon s'han traduït a vint-i-sis idiomes. L'any 2000 l'autora va guanyar el premi Daga de Plata de la Crime Writers Association pel seu llibre *Friends in High Places* (*Contactes a les altes esferes*). *Death at La Fenice* (*Mort a La Fenice*) fou guardonada amb el premi Suntory per la millor novel·la d'intriga. La televisió alemanya va produir una sèrie de televisió basada en els personatges creats per l'autora, *The Commissario Brunetti Mysteries*, la qual cosa va permetre mostrar el comissari Brunetti de carn i cossos, així com també la resta de personatges que l'acompanyen al llarg de totes les novel·les.

Fent referència al personatge de Brunetti en concret, el protagonista principal de les obres de Leon, els lectors que hagin seguit els llibres de l'autora hauran pogut copsar diferències en el personatge des del primer llibre fins a l'últim. Com a ésser humà que representa, i de la mateixa manera que també ho ha fet l'autora, Brunetti s'ha fet gran. Leon fa més de vint anys que publica aquestes novel·les, la qual cosa fa que els seus llibres no segueixin sempre un estil exacte, ni una manera d'escriure idèntiques. Tampoc no ens trobem, doncs, davant de personatges invariables. En les seves primeres novel·les, trobem un Brunetti amb empena, lluitador per la recerca de la veritat, en part cínic, quotidià, familiar. En els últims llibres, Brunetti segueix tenint totes aquestes qualitats, però des d'una perspectiva més reflexiva i pessimista, ja que s'ha adonat que el seu país va per camins que no el convencen i pensa que ja no hi ha res a fer, tot i que la seva intenció és intentar fer tot el possible i no rendir-se mai.

Donna Leon, que ha esdevingut la revolució del gènere negre tant en anglès com en català, ha demostrat que la novel·la negra es mereix la consideració de la resta de gèneres, d'autors i de lectors. Durant una entrevista a Barcelona l'any 2009, l'autora va confessar: «Encara m'ho passo bé escrivint aquests llibres. M'agrada molt ell [sobre Brunetti] i escriure els llibres. Quan no m'ho passi bé pararé, però encara no ha arribat aquest moment». Esperem que aquest moment trigui uns quants anys més a arribar.